

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2024. április 25.
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

FELJEGYZÉS

Küldi:	az elnökség
Címzett:	az Állandó Képviselők Bizottsága/a Tanács
Tárgy:	Nők a közéletben – <i>Irányadó vita</i>

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak az elnökség által készített vitaindító feljegyzést az EPSCO Tanács 2024. május 7-i ülésén a fenti tárgyban folytatandó irányadó vita előkészítése céljából.

Nők a közéletben*Irányadó vita***A nők döntéshozatalban történő képviseletének javítása**

A nemek közötti egyenlőség emberi jog és uniós alapelv, melyet az EU a Szerződésekben és az Alapjogi Chartában rögzített. A cél az, hogy egyenlőségközpontú Unió jöjjön létre, ahol a nők és a férfiak, a lányok és a fiúk – minden különbségükkel együtt – maguk választhatják meg, milyen utat járnak be az életben, egyenlő esélyekkel rendelkeznek a boldoguláshoz, és egyenlő mértékben vehetnek részt és tölthetnek be vezető szerepet európai társadalmunkban.

Az ez irányú politikai elkötelezettség növekedésének eredményeként az Európai Bizottság – jó példával járva elől – történelme során először olyan biztosi testületet hozott létre, melyben egyenlő arányban képviseltetik magukat a nemek, és amelynek első ízben alkotja a tagját egyenlőségért felelős biztos. Jelenlegi megbízatása során mindegyik uniós intézmény figyelemre méltó előrehaladást ért el olyan jogalkotási kezdeményezések révén, amelyek a nemek közötti egyenlőség valamennyi dimenzióját elő hivatottak mozdítani. Elengedhetetlen, hogy a demokratikus folyamatok és a politikai pártok is felmutassák strukturális szinten ezeket az eredményeket, befogadóak legyenek, és tükrözzék az európai társadalom sokszínűségét.

A hosszú ideje tartó erőfeszítések és a vitathatatlan eredmények ellenére a nők még mindig alulreprezentáltak a politikai döntéshozatal legtöbb szintjén és a közélet más területein, különösen a miniszteri és egyéb vezetői pozíciókban. A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE) által szolgáltatott európai uniós adatok azt mutatják, hogy átlagosan – nagy földrajzi egyenlőtlenségek mellett – az európai parlamenti képviselők 39,5%-át, az uniós tagállamokban pedig a nemzeti parlamentek képviselőinek 32,8%-át teszik ki nők. Átlagosan a kabinetminisztereknek csupán 32,9%-a, a regionális parlamentek tagjainak pedig mindössze 35,7%-a kerül ki a nők közül. Egy kézen meg lehet számolni azokat az uniós tagállamokat, ahol a politikai képviselők körében teljes a nemek paritása, illetve egyensúlya.

Ráadásul az adatok sokkal kevésbé biztatóak, ha a parlamenteken, valamint a helyi és regionális tanácsokon belül az elnökök, a parlamenti szervek elnökei, illetve a nem választás útján betöltött fontos pozíciók tekintetében vizsgáljuk a nemek közötti egyensúlyt. A miniszteri tárcák és a parlamenti munkacsoportok tagsága esetében továbbra is nemi szegregáció áll fenn: egyesekben (védelem, pénzügy) hagyományosan a férfiak vannak túlsúlyban, másokat (szociálpolitika, oktatás) a nők nagyobb aránya jellemez, és ezzel szoros összefüggésben jelentkeznek bizonyos jogalkotási és költségvetési következmények, amelyek a férfiak által dominált szakpolitikai területeknek kedveznek.

Interszekcionális szempontból hiányosak az etnikai kisebbségekhez tartozó nők, az LMBTQIA+-személyek, illetve a fogyatékkal élő nők részvételére vonatkozó adatok, ugyanakkor nagyon alacsony arányokat mutatnak, ami azt jelzi, hogy a kisebbségi csoportok és nézőpontok képviselői korlátozott mértékű.

A nők egyenlő képviselését hátráltató akadályok a politikai és vezetői pozíciók esetében

A politikai döntéshozatalban részt vevő nők olyan akadályokkal szembesülnek, amelyek különböző kulturális, gazdasági és politikai kontextusba és választási rendszerekbe ágyazódnak.

Először is régóta fennálló, jól ismert akadályok gátolják meg, illetve hátráltatják továbbra is, hogy a nők politikai döntéshozói pozíciókba kerüljenek. Ezek közé tartoznak a következők:

- A kulturálisan rögzült, általános nemi sztereotípiák és nemi előítéletek továbbra is kedvezőtlen hatást gyakorolnak a nőkre. A fiúk és lányok neveltetése, valamint a nőkre és férfiakra vonatkozó – a médiában is megjelenő – negatív sztereotípiák abba az irányba hatnak, hogy a nők kevesebb érdeklődést mutatnak a hatalmi pozíciók iránt, és kisebb mértékben törekednek ilyen pozíciókat betölteni a karrierjük során.
- A pártokban és a politikai intézményekben uralkodó politikai kultúrát a férfidominancia jellemzi. A politikai tisztségek betöltéséhez a politikai pártokon keresztül vezet az út, amelyek úgy szerveződnek – például a tagok toborzása, felvétele és kiválasztása tekintetében –, hogy az kedvezőtlenül befolyásolja a nők rendelkezésére álló lehetőségeket a vezető pozíciók betöltése tekintetében.
- A gondozás, valamint a munka és a magánélet közötti egyensúly kérdése is akadály. Sok női vezető szembesül azzal, hogy a munkaterhelés óriási és a munkaköri feladatok ellátása rendkívül időigényes, ugyanakkor a házimunkával, valamint a gyermekek és idősek gondozásával kapcsolatos felelősség továbbra is egyenlőtlenül oszlik meg.

- Egyenlőtlenül oszlanak meg a kulcsfontosságú erőforrások, köztük az idő, a pénzügyi eszközök és a politikai hálózatok.
- Maguk a politikai rendszerek is jelenthetnek intézményi akadályt. A többségi rendszerek kevésbé hatékonyan segítik elő a női jelöltek megválasztását, mint a teljes mértékben arányos képviselőten alapuló, illetve az arányos képviselőtet részlegesen magukban foglaló politikai rendszerek.
- A női politikusokról és vezetőkről készülő médiatudósítások továbbra is elfogultak nemi szempontból – lényegesen kevesebb figyelmet szentelnek a női politikusoknak (17%-kal kevesebbet, mint a férfiaknak) –, és gyakran tükröződnek bennük vissza nemi sztereotípiák (Van der Pas & Aldering, 2020).
- A fent említett akadályokból eredően kevés a női példakép.

Másodsorban **kihívást jelentő új akadályok jelentek meg, amelyek meggátolják, hogy a nők politikai döntéshozói pozíciókban maradjanak, vagy pedig idő előtti távozásra kényszerítik őket.** Különösen a következők érdemelnek említést:

- A női politikusokkal szemben – de a más területeken vezető pozíciót betöltő nőkkel szemben is – megnyilvánuló erőszak és zaklatás mindazokra a nőkre elrettentően hat, akik közéleti karrierben gondolkodnak. Sok női politikus és vezető a megbízatása lejárta előtt távozik a tisztségéből, vagy nem marad hosszú ideig hatalmon.
- Egyre nagyobb aggodalomra ad okot az a tény, hogy a politikában és a közéletben a nők aránytalanul nagy mértékben szembesülnek bántalmazással és erőszakkal pusztán azért, mert nők. Míg a férfiak elsősorban általánosabb és politikai jellegű bántalmazást szenvednek el, addig a női politikusokat nemi identitásuk kapcsán éri bántalmazás, mely a legerőteljesebben az etnikai kisebbséghez tartozó női politikusokkal szemben tapasztalható.
- Az is aggodalomra ad okot, hogy a #MeToo mozgalom kapcsán jelenlegi és volt női politikusok arról számoltak be, hogy maguk is szexuális zaklatást szenvedtek el. A pártokon és a parlamenteken belül továbbra sincs elegendő belső biztosíték a szexizmus, a zaklatás és a szexuális zaklatás ellen, és az ilyen esetek bejelentése és az elszámoltathatóság tekintetében is hiányosságok mutatkoznak. Női jelöltek és parlamenti képviselők a támogatás és a pártok közötti szolidaritás hiányáról is említést tesznek a bántalmazás kapcsán.

- Kutatások arról számolnak be, hogy a női politikusokat – akár háromszor is – több támadás éri, mint a férfi politikusokat, különösen az interneten (Daniele, Dipoppa, Pulejo, 2023). A döntéshozói pozíciókat betöltő nők elleni erőszak széles körben elterjedt, és egyre nagyobb mértékben jelen van a virtuális térben, ideértve új jelenségeket is – így pl. a számítógéppel, az illető hozzájárulása nélkül előállított aktképeket és az érintettet meztelenül ábrázoló videókat (deepfake intim képeket, kéretlen, szexuális tartalmú képes üzeneteket), valamint az internetes zaklatást. Bár az online erőszak önmagában is rendkívül megfélemlítő és traumatizáló, előfordulhat, hogy átfordul offline erőszakba, ami szélsőséges esetekben – Jo Cox brit képviselő meggyilkolásához hasonlóan – nőgyilkossághoz vezethet. Az LMBTQIA+- és a kisebbségi jelöltek is aránytalanul gyakran kerülnek célkeresztbe.

A nemek közötti egyenlőség politikai pozíciókban történő érvényre juttatását előmozdító mechanizmusok

Sokrétű probléma, hogy a nők alulreprezentáltak a döntéshozatalban. Nem csupán a választási rendszerre vagy a politikai pártokra vonatkozóan kell lépéseket tenni – olyan intézkedésekre van szükség, amelyek szélesebb körben hatnak. Ezek közé tartoznak a munka és a magánélet közötti egyensúly javítására irányuló szakpolitikák, és idetartoznak azok a szakpolitikai intézkedések is, amelyek a nemi alapú erőszak elleni fellépést, a gondozási és háztartási feladatok kiegyenlített megosztását, valamint a nemi sztereotípiák felszámolását szolgálják. Több tanulmány azt is megállapította, hogy mindenki, így a hátrányos helyzetű csoportokból származó nők irányában is befogadó környezetet kell kialakítani ahhoz, hogy biztosítsuk és növeljük a nők jelenlétét a hatalmi pozíciókban, és teljeskörűen kiaknázzuk tehetségüket. Ahogy arra a Bizottság a 2020–2025 közötti időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégiájában emlékeztetett, a nők heterogén csoportot alkotnak, és több jellemzőn alapuló interszekcionális megkülönböztetéssel szembesülhetnek¹. A fogyatékossgal élő nők például gyakran szembesülnek kihívásokkal jogaik gyakorlása során – a választásokon, illetve a politikai és döntéshozatali folyamatokban való részvételt is ideértve.

¹ Az EUMSZ 10. cikke szerint „politikái és tevékenységei meghatározása és végrehajtása során az Unió küzd mindenfajta nem, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékossgon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés ellen”.

A nemi esélyegyenlőségi stratégia arra is felhívta a figyelmet, hogy a részvételi esélyegyenlőség a képviseleti demokrácia minden szintjén elengedhetetlenül fontos. A Bizottság elkötelezte magát amellett, hogy – többek között finanszírozás és a bevált módszerek népszerűsítése révén – előmozdítja a nők választópolgárként és jelöltként való részvételét a 2024-es európai parlamenti választásokon, együttműködésben az Európai Parlamenttel, a tagállami parlamentekkel, a tagállamokkal és a civil társadalommal. A Bizottság emellett konkrét kötelezettségeket vállalt a saját apparátusán belüli vezető pozíciók betöltésére vonatkozóan, valamint azzal kapcsolatban, hogy támogatja a tagállamokat olyan stratégiák kidolgozásában és végrehajtásában, amelyek hatékonyabban növelik a döntéshozatali pozíciókban dolgozó nők számát.

Ami azt az átfogóbb kérdést illeti, hogyan lehet befogadóbbá tenni a munkakörnyezetet, a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló (EU) 2019/1158 irányelv – a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló 2006/54/EK irányelv mellett – rugalmas munkafeltételeket ír elő a szülők és a gondozók számára, fokozott védelmet biztosítva a nemi alapú megkülönböztetéssel szemben.

A választási folyamatok inkluzivitásáról és rezilienciájáról szóló, 2023. évi ajánlásában a Bizottság javaslatokat fogalmaz meg a nemek közötti egyenlőségre vonatkozóan, és számos releváns intézkedést határoz meg a tagállamok számára.

A digitális szolgáltatásokról szóló, nemrégiben elfogadott jogszabály és a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelemről szóló, küszöbön álló irányelv a felhasználók védelmét hivatott javítani az alapvető jogok online védelme, az online platformokra vonatkozó hathatós átláthatósági és elszámoltathatósági keret létrehozása, valamint egyetlen, az egész EU-ra kiterjedő egységes keret biztosítása révén. A jogszabály arra kötelezi többek között az online óriásplatformokat, hogy hozzanak hatékony intézkedéseket a rendszerszintű kockázatok csökkentése érdekében – a nők elleni jogellenes gyűlöletbeszédre, illetve online erőszakra vonatkozóan is. A közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel szembeni védelemről szóló irányelv arra irányul, hogy jobb védelmet nyújtson a politikusoknak, az újságíróknak, az aktivistáknak és másoknak a közérdekből tevékenykedők elhallgattatására irányuló megalapozatlan és visszaélésszerű jogi intézkedések jelentette fenyegetéssel szemben.

A nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló irányelvről nemrégiben született megállapodásból eredően a tagállamoknak új eszközöket kell majd életbe léptetniük a nők elleni offline és online erőszak és gyűlöletbeszéd elleni fellépés céljából, amelynek során fontos szerep fog hárulni az online platformokra.

Jövőre ünnepeljük az 1995-ös Pekingi Nyilatkozat és a nőket, a fejlesztést és a békét középpontba helyező Pekingi Cselekvési Platform létrejöttének 30. évfordulóját. A Pekingi Platform elnevezésű terv felhívja a figyelmet arra, hogy a nők társadalmi szerepének megerősítéséhez elengedhetetlen, hogy egyenlőség érvényesüljön a döntéshozatalban. Ezen túlmenően a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (CEDAW-egyezmény) rögzíti a közéletben és a politikai életben való részvétel jogát, és kimondja, hogy minden, ennek a célnak megfelelő intézkedést meg kell tenni a nőkkel szemben a politikai és a közéletben alkalmazott megkülönböztetés kiküszöbölése érdekében, továbbá biztosítani kell, hogy a nők – a férfiakkal azonos feltételek mellett – jogosultak legyenek szavazni és jelöltként indulni a választásokon, részt venni a közügyekben, közhivatalt és köztisztviségeket betölteni, valamint szerepet vállalni a releváns civil társadalmi tevékenységekben.

Ez az irányadó vita lehetőséget kínál majd azoknak a mechanizmusoknak és intézkedéseknek a megvitatására, amelyekre szükség van a nemek közötti egyenlőség uniós és tagállami szintű döntéshozatalban történő előmozdításához. Ezek közé tartozhatnak tagállami szintű intézményi és strukturális intézkedések, köztük a következők: választási reformok, kötelező vagy önkéntes pártkvóták bevezetése, a nemek közötti egyensúly előmozdítása a választási szervek irányító testületeiben, a nemek közötti paritásnak a politikai pártok állami finanszírozásának előfeltételeként történő meghatározása, a munkavégzési struktúrák újradefiniálása, valamint a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésének előmozdítása, az adatgyűjtés javítását is ideértve, de idetartozik a női jelöltek, különösen a fiatal nők és az alulreprezentált kisebbségi csoportokhoz tartozó nők képzése, mentorálása, finanszírozása és egyéb úton történő támogatása is. Tekintettel a – különösen a női politikusok ellen megnyilvánuló – szexizmusra, zaklatásra és erőszakra, figyelmet kell fordítani arra, hogy intézkedések szülessenek a nemi sztereotípiák, a gyűlöletbeszéd, valamint az offline és online zaklatás ellen.

A belga elnökség – a közelgő európai parlamenti választásokkal összefüggésben, valamint azon törekvésének keretében, hogy javítsa a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos politika láthatóságát a Tanácson belül – a témát vitára bocsátja megvitatás, illetve a tapasztalatok és a bevált módszerek cseréje céljából annak érdekében, hogy a nők biztonságos környezetben és egyenlő feltételekkel vehessenek részt a közéletben.

A fentiek alapján felkérjük a minisztereket, hogy a következő kérdések alapján tartsanak irányadó vitát:

- 1. Az Ön országa milyen stratégiákat és mechanizmusokat dolgozott ki nemzeti szinten, hogy növelje a nők képviseletét a döntéshozatalban, és előmozdítsa a nemek közötti egyenlőséget a vezetői munkakörökben?*
- 2. Milyen kezdeményezéseket lehet útnak indítani uniós szinten a fent említett célkitűzés elérése érdekében?*